

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός γνωμοδοτήσεως 317/2015

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Τμήμα Ε')**

Συνεδρίαση της 22^{ης} Δεκεμβρίου 2015

Σύνθεση

Πρόεδρος: Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Αντιπρόεδρος ΝΣΚ.

Μέλη : Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Βασιλική Πανταζή, Δημήτριος Αναστασόπουλος, Δημήτριος Μακαρονίδης, Αδαμαντία Καπετανάκη, Σταύρος Σπυρόπουλος, Βασίλειος Καραγεώργος, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Αγγελική Αναστοπούλου, Πάρεδρος ΝΣΚ, γνώμη χωρίς ψήφο.

Αριθμός Ερωτήματος: Το υπ' αριθμ.13095/17-9-2015 έγγραφο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Γενικού Γραμματέα αυτού.

Ερώτημα : Ερωτάται αν υφίσταται δυνατότητα επιστροφής του ποσού που καταβλήθηκε για αγορά παραβόλων ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ., τα οποία δεν χρησιμοποιήθηκαν.

Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε') γνωμοδότησε ως εξής :

Ιστορικό

Από το έγγραφο της ερωτώσης υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν προκύπτει το ακόλουθο πραγματικό:

1. Με την με αριθμό 76120/6.9.2012 (ΦΕΚ Β' 2759/2012) Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών - Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εγκρίθηκε η απόφαση που κατά πλειοψηφία έλαβε το Δ.Σ. του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ., στη 1099/14.5.2012 (θέμα 3^ο) συνεδρίασή του, για τον καθορισμό των λεπτομερειών έκδοσης του ειδικού εντύπου, παραβόλου, ονομαστικής αξίας 60 €, για την είσπραξη εσόδων του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ., σε εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 8 του άρθρου 4 του ν.663/1977, όπως ισχύει αντικατασταθείσα με την παράγραφο 5 του άρθρου 112 του ν.4055/2012. Στην ως άνω απόφαση καθορίστηκαν τα χαρακτηριστικά των ειδικών εντύπων, η εκτύπωσή τους από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών (ΙΕΤΑ) της Τράπεζας Ελλάδας, καθώς και τρόπος διάθεσής τους στους πολίτες, χωρίς όμως να καθορίζεται ο τρόπος και οι προϋποθέσεις επιστροφής τους.

Οι (α) F.G., (β) Π. Μ., (γ) Μ.Σ., (δ) Γ. Σ. και (ε) «Δ. Κ. ΑΒΕΕ» υπέβαλαν στο ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ. αιτήσεις, με συνημμένα σε αυτές πρωτότυπα έντυπα παραβόλων ΤΑΧΔΙΚ χρηματικής αξίας 60 ευρώ έκαστο, με τις οποίες αιτούνται την επιστροφή της αξίας τους λόγω του ότι δεν χρησιμοποιήθηκαν για τους λόγους που αρχικά εξεδόθησαν.

2. Οι εταιρίες (α) Ι.Ο. Α.Ε.Β.Ε. και (β) Α. Α.Ε. κατέθεσαν στο ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ. αιτήσεις με συνημμένα διπλότυπα τύπου Α και τις βεβαιώσεις είσπραξης των ποσών από τις αντίστοιχες Δ.Ο.Υ., με τις οποίες αιτούνται την επιστροφή της χρηματικής αξίας των παραβόλων επειδή δεν άσκησαν τελικά τα ασφαλιστικά μέτρα (άρθρο 5 του ν.3886/2010) για τα οποία είχαν εκδώσει τα ανωτέρω παράβολα.

Μετά τα ανωτέρω, ζητείται να γνωμοδοτήσει το Ν.Σ.Κ. εάν το ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ. δύναται να επιστρέφει τη χρηματική αξία των παραβόλων που δεν έχουν χρησιμοποιηθεί στους αιτούντες αυτήν, τόσο στην πρώτη, όσο και στη δεύτερη περίπτωση.

Νομοθετικό πλαίσιο

3. Στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 11 του ν.δ.1017/1971 «Σύσταση του ΤΑΧΔΙΚ. ΜΕΓΑΡΟΣΗΜΟ» (Α'209), ορίζονται τα εξής :

Άρθρο 11

«2. Η είσπραξις του εις το εδάφιο η' της παραγράφου 1 στοιχ. Α' του άρθρου 10 αναφερομένου πόρου, ενεργείται μέχρι μεν του ποσού των δραχμών εκατόν δι' επικολλήσεως ειδικού ενσήμου, πέραν δε των δραχμών εκατόν δι' εκδόσεως

διπλοτύπου εισπράξεως του Δημοσίου Ταμείου, ομού μετά του δικαστικού ενσήμου, εάν συντρέχη τοιαύτη περίπτωση, άλλως δι' αυτοτελούς γραμματίου».

4. Στην παράγραφο 8 του άρθρου 4 του ν.663/1977 «Δικαστικά έξοδα ποιν. διαδικασίας» (Α'215), όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 5 του άρθρου 112 του ν.4055/2012 «Δίκαιη Δίκη» (Α'51) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 4

«8. Για την είσπραξη των σύμφωνα με τις παραγράφους 4 του άρθρου 42, 2 του άρθρου 46, 2 του άρθρου 48 και 1 του άρθρου 322 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και των σύμφωνα με τις παραγράφους 4 του άρθρου 495 και 3 του άρθρου 53 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ποσών των παραβόλων, εκδίδονται ειδικά έντυπα παραβόλων από το Ταμείο Χρηματοδότησεως Δικαστικών Κτιρίων (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ.), ονομαστικής αξίας ίσης με ποσοστό 60% επί του εκάστοτε οριζόμενου ποσού παραβόλου, καθώς και έντυπο παραβόλου υπέρ Δημοσίου ονομαστικής αξίας ίσης με ποσοστό 40% επί του εκάστοτε οριζόμενου ποσού παραβόλου. Ο τρόπος της προμήθειας των ως άνω παραβόλων, ο τύπος, ο τρόπος χρήσεως, διαθέσεως και διαχειρίσεως αυτών, ο τρόπος της ακυρώσεως και εν γένει κάθε λεπτομέρεια, καθορίζονται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του Ταμείου, εγκρινόμενη με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας έκδοσης των ως άνω παραβόλων υπέρ του Ταμείου Χρηματοδότησεως Δικαστικών Κτιρίων (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ.), εκδίδεται ισόποσο διπλότυπο εισπράξης από τις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες, το οποίο καταμερίζεται σε δύο (2) Κ.Α.Ε.» .

5. Στις παραγράφους 1, 11 και 12 της κ.υ.α. 76120/2012 «Καθορισμός των λεπτομερειών έκδοσης ειδικού εντύπου- παραβόλου για το ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ.» (Β' 2759), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου 8 του άρθρου 4 του ν.663/1977 , ορίζονται τα εξής:

«1. Εγκρίνουμε την απόφαση που κατά πλειοψηφία έλαβε το Δ.Σ. του ΤΑΧΔΙΚ στη 1099/14-5-2012 (Θέμα 3^ο) συνεδρίασή του, για τον καθορισμό των λεπτομερειών έκδοσης (τόπος, τρόπος προμήθειας κλπ) του ειδικού εντύπου παραβόλου, ονομαστικής αξίας 60 €, για την είσπραξη εσόδων του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ.»

«11. Η διαχείριση του εν λόγω παραβόλου θα ενεργείται από την ΥΔΕΑΔ, μέσω

της οποίας θα εφοδιάζονται οι Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (ΔΟΥ) του κράτους, ύστερα από σχετικά αιτήματά τους, για την περαιτέρω διάθεσή του».

«12. Τα ποσά που καταβάλλονται με το ειδικό έντυπο παράβολο, σε περίπτωση έλλειψης αυτού, μπορούν να εισπράττονται και με την έκδοση διπλότυπων είσπραξης εισάγοντας στον αντίστοιχο ΚΑΕ τα σχετικά ποσά».

6. Στο άρθρο 28 του ν.4111/2013 «Συντάξεις-μισθολογικά...»(Α'18), με έναρξη ισχύος από 5-12-2012, ορίζονται τα εξής:

Αρθρο 28

«Στην παράγραφο 1 του άρθρου 5 του ν. 3886/2010 «Δημόσιες Συμβάσεις, Δικαστική Προστασία» (Α' 173), προστίθενται εδάφια β, γ, και δ ως εξής:

« Για το παραδεκτό της άσκησης της αιτήσεως αυτής πρέπει να κατατεθεί, μέχρι την πρώτη συζήτηση της υποθέσεως, παράβολο, το ύψος του οποίου ανέρχεται σε ποσοστό 1% της προϋπολογισθείσας αξίας, περιλαμβανομένου του Φ.Π.Α..

Για την είσπραξη του παραβόλου, το οποίο δεν μπορεί να υπερβεί τις 50.000 ευρώ, εκδίδεται αποκλειστικά διπλότυπο είσπραξης από τις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες, υπέρ του Ταμείου Χρηματοδότησεως Δικαστικών Κτηρίων (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ.) και υπέρ του Δημοσίου, σε ποσοστό 60% και 40% του συνολικού ύψους αντιστοίχως, το οποίο καταμερίζεται σε δύο αντίστοιχα Κ.Α.Ε. Σε περίπτωση ολικής ή μερικής αποδοχής της αιτήσεως το δικαστήριο διατάσσει την απόδοσή του στον αιτούντα».

7. Στο άρθρο 904 του ΑΚ ορίζεται ότι: «Οποιοσ έγινε πλουσιότερος χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία ή με ζημία του άλλου, έχει υποχρέωση να αποδώσει την ωφέλεια. Η υποχρέωση αυτή γεννιέται ιδίως σε περίπτωση παροχής αχρεώστητης ή παροχής για αιτία που δεν επακολούθησε ή έληξε ή αιτία παράνομη ή ανήθικη...»

8. Στο άρθρο 140 παρ.2 του ν.4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης, Δημόσιο Λογιστικό» (Α'143), ορίζονται τα εξής:

Αρθρο 140

«2. Η κατά του Δημοσίου απαίτηση προς επιστροφή αχρεωστήτως ή παρά το νόμο καταβληθέντος σ'αυτά χρηματικού ποσού παραγράφεται μετά τρία έτη, από της καταβολής...»

Ερμηνεία και Εφαρμογή διατάξεων

Από τις προπαρατιθέμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό μεταξύ τους, συνάγονται τα ακόλουθα:

9. Πηγή εσόδων του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ., για την πραγματοποίηση της αποστολής του, αποτελούν και τα παράβολα που εκδίδονται υπέρ του και προβλέπονται από α) διατάξεις της ποινικής και πολιτικής δικονομίας για την άσκηση, μεταξύ άλλων, μήνυσης και ενδίκων μέσων και β) το άρθρο 5 παράγραφος 1 του ν.3886/2010 και αφορά στις αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων που ασκούνται κατά τη διαδικασία που προηγείται της σύναψης των δημοσίων συμβάσεων.

10. Για την είσπραξη των ανωτέρω παραβόλων ορίστηκε αρχικά με το νδ 1017/1971 σύστασης του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ., η έκδοση διπλοτύπου εισπράξεως του Δημοσίου Ταμείου. Ακολούθως, με τη διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 112 του ν.4055/2012 προβλέφθηκε η έκδοση ειδικών εντύπων παραβόλων από το ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ. για την είσπραξη υπέρ αυτού των ποσών των παραβόλων που προβλέπουν οι διατάξεις της πολιτικής και ποινικής δικονομίας και ο καθορισμός κάθε λεπτομέρειας αυτών ότι θα γίνει με απόφαση του ΔΣ του ΤΑΧΔΙΚ, η οποία θα εγκριθεί με απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η εκδοθείσα υπ' αριθμ.1099/14-5-2012 απόφαση του ΔΣ του ΤΑΧΔΙΚ, η οποία κυρώθηκε με την 76120/2012 ΚΥΑ, δεν προέβλεψε όμως τον τρόπο και τις προϋποθέσεις επιστροφής των παραβόλων, προβληματίζοντας την ερωτώσα υπηρεσία.

11. Προϋπόθεση του παραδεκτού της άσκησης των αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης των δημοσίων συμβάσεων είναι, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 5 του ν.3886/2010 η κατάθεση παραβόλου σε ποσοστό 60% υπέρ του ΤΑΧΔΙΚ. Η εν λόγω διάταξη προβλέπει και τις περιπτώσεις απόδοσης του παραβόλου στους δικαιούχους με τη δικαστική απόφαση μετά τη συζήτηση της αιτήσεως, όχι όμως και τις περιπτώσεις επιστροφής αυτού.

12. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 904 του ΑΚ, για τη θεμελίωση της αξίωσης αδικαιολογήτου πλουτισμού απαιτείται, εκτός των άλλων και έλλειψη νόμιμης αιτίας για την περιουσιακή μετακίνηση της παροχής στο λήπτη, ή παράνομη ή ανήθικη αιτία. Η διατήρηση του πλουτισμού καθίσταται επίσης αδικαιολόγητη αν η «αιτία», για την οποία έγινε η παροχή, δεν επακολούθησε ή έληξε. Στις περιπτώσεις αυτές η παροχή δύναται να αναζητηθεί εκ των

υστέρων και είναι αποδοτέα. Με την ανωτέρω διάταξη καθιερώνεται αυτοτελής και αυτοδύναμη αξίωση με τους όρους και τις προϋποθέσεις που μόνο αυτή θεσπίζει και για να γεννηθεί η αξίωση αυτή δεν τίθεται ως προϋπόθεση, ούτε από τη διάταξη του άρθρου 904 του ΑΚ, ούτε από άλλη διάταξη, ότι πρέπει να υπάρχει διάταξη νόμου που να επιτρέπει ή επιβάλλει την αναζήτηση του πλουτισμού (ΑΕΔ 3/2010). Περαιτέρω, σύμφωνα με τη νομολογία, ο γενικός κανόνας του άρθρου 904 του ΑΚ που απορρέει από τις κοινωνικές αντιλήψεις περί ισότητας και επιείκειας έχει εφαρμογή και επί του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, αφού με την εν λόγω διάταξη δεν καθιερώνεται κάποια εξαίρεση ως προς τα πρόσωπα αυτά (ΑΠ 786/1995 ΕΑΕΔ 1997-163,1930/1988 ΝοΒ37-741,ΝΣΚ 167/2010, 429/2008).

13. Κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 140 του ν.4270/2014, η οποία αποτελεί επανάληψη της παρ.2 του άρθρου 90 του ν.2362/1995, αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό αποτελεί όχι μόνο εκείνο, το οποίο εξ αρχής (δηλαδή κατά το χρόνο της καταβολής του) δεν οφειλόταν, αλλά και το ποσό το οποίο οφειλόταν μεν κατά το χρόνο της καταβολής του, κατέστη όμως, επιγενομένως (μετά την καταβολή), αχρεώστητο, διότι έπαυσε εξ οιουδήποτε λόγου να υφίσταται σχετική υποχρέωση (ΣτΕ 820,821/1997, 4114/1983). Σε κάθε περίπτωση δε επιστροφής ποσών από το Δημόσιο στους δικαιούχους πρέπει να ερευνάται ο χρόνος ενάρξεως της παραγραφής της εν λόγω αξίωσης, με βάση είτε δικαστική απόφαση, είτε δημόσια έγγραφα (όπως η πράξη της δημοσίας αρχής που βεβαιώνει τη μη χρησιμοποίηση του παραβόλου) και γενικώς έγγραφα που φέρουν βεβαία χρονολογία και παρέχουν πλήρη απόδειξη για το χρόνο ενάρξεως της παραγραφής. Ο χρόνος παραγραφής της αξίωσης για απόδοση παροχής, που επιγενομένως κατέστη αχρεώστητη, αρχίζει όχι από την καταβολή, αλλά από τη μεταγενέστερη αυτής γένεση της αξιώσεως προς αναζήτηση των καταβληθέντων (ΣτΕ 3850/2000, ΝΣΚ 429/2008,656/2002).

14. Ενόψει των ανωτέρω, τα ποσά των παραβόλων υπερ του ΤΑΧΔΙΚ που εισπράχθηκαν είτε με έντυπα παράβολα του ΤΑΧΔΙΚ, είτε με διπλότυπα είσπραξης του Δημοσίου και επιγενομένως κατέστησαν αχρεώστητα, διότι δεν επακολούθησε η αιτία για την οποία έγινε η παροχή, αναζητούνται βάσει του γενικού κανόνα δικαίου του άρθρου 904 του ΑΚ περί αδικαιολογήτου πλουτισμού και δεν εξαρτάται η απόδοση αυτών στους δικαιούχους από την

έλλειψη ρητής πρόβλεψης για επιστροφή τους στην εκδοθείσα υπουργική απόφαση, βάσει του άρθρου 112 παρ.5 του ν.4055/2012 και στη διάταξη του άρθρου 5 παρ.1 του ν.3886/2010.

Απάντηση

15. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων, επί του τεθέντος ερωτήματος το Νομικό συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε') γνωμοδότησε, ομοφώνως, ως εξής: Στην εξεταζόμενη περίπτωση υφίσταται δυνατότητα και περαιτέρω υποχρέωση του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ., σύμφωνα με τις διατάξεις του γενικού κανόνα δικαίου περί αδικαιολόγητου πλουτισμού (άρθρο 904 ΑΚ), να επιστρέψει στους δικαιούχους, που υπέβαλαν σχετική αίτηση, τα ποσά που εισπράχθηκαν με την έκδοση τόσο των ειδικών έντυπων παραβόλων του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ., βάσει της υπ' αριθμ.76120/2012 ΚΥΑ, όσο και των διπλοτύπων είσπραξης του Δημοσίου που εκδόθηκαν για την κατάθεση αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων του άρθρου 5 του ν.3886/2010, ως προς το ποσό που αφορά το ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ., εφόσον αυτά δεν χρησιμοποιήθηκαν.

Η συνδρομή της προϋπόθεσης της μη χρησιμοποίησης των ειδικών έντυπων παραβόλων για το σκοπό που εκδόθηκαν και της μη κατάθεσης των αιτήσεων των ασφαλιστικών μέτρων για τις οποίες εκδόθηκαν τα σχετικά διπλότυπα είσπραξης του Δημοσίου, καθώς και η τυχόν παραγραφή των σχετικών απαιτήσεων θα ελεγχθούν από την αρμόδια υπηρεσία του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ..

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα 7 - 1 - 2016

Η Πρόεδρος

Η Εισηγήτρια

ΜΕΤΑΞΙΑ ΑΝΔΡΟΒΙΤΣΑΝΕΑ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ του Ν.Σ.Κ.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΝΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΡΕΔΡΟΣ του Ν.Σ.Κ.